

Bibliografia załącznikowa w stylu harwardzkim

Uwagi ogólne

- zawiera wykaz wyłącznie tych publikacji, na które powołuje się autor w tekście pracy,
- stanowi narzędzie identyfikacji źródeł przywoływanych przez autora,
- opisy bibliograficzne szereguje się w układzie alfabetycznym według nazwisk autorów lub według tytułów prac zbiorowych (gdy nie ma podanego redaktora); nie należy numerować poszczególnych pozycji bibliograficznych,
- pierwszym elementem pojedynczego opisu bibliograficznego powinno być nazwisko i imię (lub inicjał imienia autora), a bezpośrednio po nim należy podać: rok/datę wydania publikacji, a następnie dalsze elementy opisu
- prace jednego autora podaje się według daty wydania, od najstarszych do najnowszych, np.:
Dobrzyńska, T., 1991, ...
Dobrzyńska, T., 1996a, ...
Dobrzyńska, T., 1996b, ...
w przypadku powtarzania się roku wydania, tytuły poszczególnych publikacji szereguje się alfabetycznie,
- jeżeli dla kilku dokumentów ta sama osoba jest autorem i/lub pierwszym współautorem (przez co - kilka opisów bibliograficznych w wykazie literatury zaczyna się od tego samego nazwiska), wówczas: najpierw podaje się prace napisane samodzielnie przez tego autora, a następnie prace jego współautorstwa;
- w pracach zbiorowych – należy podawać jako pierwszy element opisu nazwisko redaktora naukowego ze stosownym skrótem **red.** (w publikacjach angielskojęzycznych należy stosować skrót **ed.** lub w przypadku kilku redaktorów: **eds.**), pozwala to szeregować wszystkie pozycje bibliografii według nazwisk; jeśli brak w źródle nazwy autora lub redaktora pracy zbiorowej, na pierwszym miejscu umieszcza się tytuł,
- w opisach dzieł wydanych za granicą obowiązuje pisownia stron, numerów, skrótów w języku tekstu (np.: „**W**” w jęz. pol. = „**In**” w jęz. ang., „**s.**” w jęz. pol. = „**p.**” w jęz. ang.)
- istnieją różne wzorce sporządzania opisów bibliograficznych dla dokumentów przywoływanych (poprzez odwołania w tekście głównym) w systemie harwardzkim: różnią się one kolejnością poszczególnych elementów (identyfikujących publikacje) w samych opisach, stosowaną interpunkcją, sposobami stylizacji tekstu,
- do najbardziej rozpowszechnionych wzorców należą: **Harvard Style – BSI (British Standards Institution)** oraz **Harvard Style - AGPS (Australian Government Publishing Service)**,

- podstawowe różnice pomiędzy stylami: Harvard – BSI (często określanym jako **Harvard – British Standard**) a Harvard - AGPS (często określanym jako **Harvard**):

1. interpunkcja: w Harvard British poszczególne elementy opisu bibliograficznego oddziela się kropkami, a w stylu Harvard – AGPS przecinkami,
2. kolejność danych w opisie bibliograficznym książek - po tytule publikacji i wydaniu podaje się: w Harvard British miejsce wydania, a następnie nazwę wydawnictwa/wydawcy; natomiast w stylu Harvard AGPS jest odwrotnie, najpierw podaje się nazwę wydawnictwa/wydawcy, a potem miejsce wydania.

1. Przypisy (powołania) w stylu harwardzkim

- określa się je jako tzw. odsyłacze alfabetyczne lub odwołania do literatury w systemie „autor-data wydania”,

- polegają na powoływaniu się na dane źródło **bezpośrednio** w tekście pracy, bez podawania jego pełnego opisu bibliograficznego w dolnej części strony

- dokładne i pełne opisy bibliograficzne wykorzystanych źródeł umieszcza się tylko w bibliografii załącznikowej na końcu pracy

- przypisy umieszcza się bezpośrednio po cytacie lub w innym miejscu wymagającym wskazania źródeł w formie **skróconej informacji bibliograficznej**: w nawiasach kwadratowych (lub okrągłych) podaje się nazwisko autora (ewentualnie współautorów) lub skrótu tytułu źródła (w przypadku prac zbiorowych bez podanego redaktora), daty wydania lub/oraz numerów stron, na które powołuje się autor pracy, np.:

Mimo optymizmu rządu wydaje się, że poparcie dla reformy rządu systematycznie maleje [Kowalski, 1999].

- sposób podawania danych bibliograficznych w odsyłaczu zależy od kontekstu: jeżeli, ze zdania /akapitu, po którym należałoby umieścić odsyłacz jasno wynika, na czyje dzieło następuje powołanie (a w tekście pojawia się nazwisko autora), wystarczy ograniczyć zawartość odsyłacza do roku publikacji lub/oraz numeru strony, np.:

Według Beckera [1990], w teorii ekonomicznej ważna jest racjonalność odnosząca się do całego rynku, a nie do poszczególnych gospodarstw domowych.

Model Winstona [1990] nie wyjaśnia także, kiedy i dlaczego pojawiają się krótkoterminowe preferencje.

Zasady tworzenia:

- Odsyłacz do literatury powinien zawierać następujące elementy:
nazwisko autora, rok wydania publikacji, strona/strony

Autorzy publikacji – można spotkać się z następującymi sytuacjami:

- jeżeli dana publikacja ma dwóch autorów, podaje się oba nazwiska, łącząc je spójnikiem „ i ”
np.: [Kowalski i Nowak, 1994]

- podobnie można postąpić w przypadku trzech autorów, przy czym spójnik „ i ” stawia się przed ostatnim nazwiskiem,

np.: [Malinowski, Kowalski i Nowak, 1971]

- jeśli autorów jest więcej niż trzech, podaje się tylko pierwszego z nich z dodatkiem skrótu „ i in. ” (lub „ et al. ” w źródłach angielskojęzycznych), np.:

[Malinowski i in., 1971]

[Smith et al., 2003]

- jeżeli kilka wykorzystywanych w pracy dokumentów ma autorów o tym samym nazwisku i ten sam rok wydania, wówczas rozróżnia się je za pomocą pierwszych liter imion autorów, np.:

[Nowak A., 2003; Nowak W., 2003]

- gdy powołujemy się na kilka publikacji jednego autora opublikowanych w tym samym roku, po dacie należy dodać (bez spacji) kolejne małe litery, np.:

[Nowak 1991a, 1991b, 1991c]

oznaczenia te powtarza się wówczas w bibliografii zamieszczonej po tekście głównym

- jeśli dokonujemy bezpośredniego cytatu z cudzej pracy, powinien on być dokładnie oznaczony za pomocą cudzysłowu i kursywy, w takim przypadku należy także wskazać numer strony, z której pochodzi cytowany tekst, np.:

(...) nawet bardzo impulsywni kupujący nie kupują „na każde zawołanie swoich impulsów” [Rook i Fisher, 1995, s.306].

- numer strony można wskazywać także wtedy, gdy nie dokonujemy bezpośredniego cytatu, a jedynie własnymi słowami opisujemy myśl autora, jednak nie jest to konieczne,

- jeśli powołujemy się na pozycję, której co prawda nie czytaliśmy, ale która była zacytowana w innej, czytanej przez nas publikacji, nie można powoływać się na tego pierwszego autora, a jedynie na autora publikacji, którą mamy; wskazujemy na ten fakt następująco:

Według Shapiro [cyt. za: Bellenger, Robertson i Hirschman, 1978, s.15] „nie ma czegoś takiego jak grupa produktów impulsywnych, bo praktycznie każda rzecz może być kiedyś przedmiotem impulsywnego zakupu dla określonego konsumenta”.

- przyjmuje się również zasadę, iż kilka publikacji cytowanych razem (w jednym nawiasie) szereguje się w kolejności chronologicznej, a nie według alfabetu np.:

[Nowak, 1973; Malinowski, 1980; Kowalski, 1999]

Wyjątek stanowi sytuacja, gdy zachodzi potrzeba powołania się na prace kilku autorów pochodzące z różnych lat, aby uniknąć konieczności powtarzania w nawiasie tego samego nazwiska z kolejnymi datami, szereguje się prace chronologicznie w obrębie poszczególnych autorów, np.:

[Nowak, 1973, 1992, 2001; Kowalski, 1978, 1999; Malinowski, 1980]

- jeśli powołujemy się na opracowania i raporty przygotowane przez organizacje, instytucje itp. , które nie mają podanych autorów (lub redaktorów), wówczas zamiast autora podaje się nazwę tych organizacji, np.:

[Główny Urząd Statystyczny, 2009] lub [GUS, 2009]

- **Interpunkcja** - można stosować się różne konwencje użycia znaków interpunkcyjnych:

- dane bibliograficzne powoływanych publikacji można umieszczać w nawiasach okrągłych lub kwadratowych, np.:

[1984] lub (1984)

- po nazwisku można postawić przecinek lub pozostawić tylko pojedynczy odstęp, np.:

[Kowalski, 1984] lub [Kowalski 1984]

- po roku, a przed numerem strony przywoływanego dokumentu można postawić przecinek lub dwukropek, np.: [Kowalski 1984, 72] lub [Malinowski, 1973: 56]

Można także poprzedzać numer strony skrótem „s.” po przecinku: np.:

[Kowalski 1984, s. 72] lub [Kowalski, 1984, s. 35-42]

- dane bibliograficzne kilku omawianych na raz publikacji można oddzielać przecinkami lub średnikami np.: [Kowalski 1984, Malinowski 1985, Nowak 1986] lub (Malinowski, 1983; Kowalski, 1984)

W obrębie całej pracy należy stosować konsekwentnie wybraną interpunkcję!

2. Przykładowe opisy bibliograficzne - w stylu Harvard - British Standard

2.1 Źródła drukowane:

2.1.1 Książki:

Książka: jeden, dwóch lub trzech autorów

Nazwisko autora, Imię (lub pierwsza litera imienia/imion), rok wydania. *Tytuł książki: podtytuł (napisane kursywą)*. Wydanie (podaje się tylko jeśli jest inne niż pierwsze). Miejsce wydania: nazwa wydawnictwa.

Np.:

Panek, E., 2000. *Ekonomia matematyczna*. Poznań: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej.

Redman, P., 2006. *Good essay writing: a social science guide*. 3rd ed. London: Open Univeristy in assoc. with Sage.

Baron, David P., 2008. *Business and the organization*. 6th ed. Chester: Pearson.

Foxall, G.R., Goldsmith, R.E., 1998. *Psychologia konsumenta dla menedżera marketingu*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Barker, R. Kirk, J., Munday, R.J., 1988. *Narrative analysis*. 3rd ed. Bloomington: Indiana Univeristy Press.

Można też pisać rok wydania publikacji w nawiasie okrągłym, np.:

Panek, E., (2000). *Ekonomia matematyczna*. Poznań: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej.

Książka - powyżej trzech autorów

Nazwisko autora, Imię (lub pierwsza litera imienia/imion) i in. (lub skrót et al. dla publikacji angielskojęzycznych), rok wydania. *Tytuł książki: podtytuł (napisane kursywą)*. Wydanie (podaje się tylko jeśli jest inne niż pierwsze). Miejsce wydania: nazwa wydawnictwa.

Np.:

Szumański, A. i in., 2009. *Kodeks spółek handlowych: Suplement do tomów I-IV: Komentarz do nowelizacji*. Warszawa: Wydawnictwo C.H.Beck.

Grace, B. et al., 1988. *A history of the world*. Princeton: Princeton Univeristy Press.

Książka - praca zbiorowa pod redakcją

Nazwisko, Imię(lub pierwsza litera imienia/imion), skrót. red. (lub ed./eds. dla publikacji angielskojęzycznych), rok wydania. *Tytu książki: podtytuł (napisane kursywą)*. Wydanie (podaje się tylko jeśli jest inne niż pierwsze). Miejsce wydania: nazwa wydawnictwa.

Np.:

Rapacki, R., red., 2009. *Wzrost gospodarczy w krajach transformacji: Konwergencja czy dywergencja?*. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.

Keene, E., ed., 1988. *Natural language*. Cambridge: Univeristy of Cambridge Press

Silverman, D.F., Propp, K.K., eds., 1990. *The active interview*. Beverly Hills: Sage.

Można też skrót red. pisać w nawiasie, np.:

Brzeziński, M., Toeplitz-Winiewska, M., (red.), 2000. *Etyczne dylematy psychologii*. Poznań: Wydawnictwo Fundacji Humaniora.

lub

Brzeziński, M., Toeplitz-Winiewska, M., (red.), (2000). *Etyczne dylematy psychologii*. Poznań: Wydawnictwo Fundacji Humaniora.

Książka – brak autora:

Tytuł: podtytuł (napisany kursywą). Rok wydania. Wydanie (tylko jeśli jest inne niż pierwsze). Miejsce wydania: nazwa wydawnictwa.

Np.:

The Oxford English Dictionary. 1989. Oxford: Clarendon Press.

Rozdział / artykuł w pracy zbiorowej:

Nazwisko autora, Imię (lub pierwsza litera imienia/imion), rok. Tytuł artykułu/rozdziału: podtytuł. W: inicjał imienia redaktora, nazwisko redaktora, skrót red. *Tytuł książki: podtytuł (napisany*

kursywą). Wydanie (tylko jeśli jest inne niż pierwsze). Miejsce wydania: nazwa wydawnictwa, s. (strony od -do).

Np.:

Falkowski, A., 2000. Spostrzeżenie jako mechanizm tworzenia doświadczenia za pomocą zmysłów. W: J. Strelau, red. *Psychologia: Podręcznik akademicki: tom 2*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, s.26-56.

Smith, J., 2000. A source of information. In: W. Jones, ed. *One hundred and one ways to find information about health*. Oxford: Oxford University Press, pp.34-39.

Publikacje, raporty wydane przez instytucje rządowe, organizacje, firmy (brak autora): Nazwa instytucji sprawczej, rok wydania. *Tytuł: podtytuł (napisany kursywą)*. Miejsce wydania: nazwa wydawnictwa.

Np.:

Główny Urząd Statystyczny, 2009. *Rocznik demograficzny: 2008*. Warszawa: Zakład Wydawnictw Statystycznych.

Comitee on the Financial Aspects of Corporate Governance, 1992. *Report of the Committee on the Financial Aspects of Corporate Governance (Cadbury Report)*. London: Gee.

Key Note, 2007. *Confectionery: Key Note market report*. 25th. ed. Hampton: Key Note.

2.1.2 Czasopisma:

Artykuł w czasopiśmie

Nazwisko autora, imię (lub pierwsza litera imienia/imion), rok wydania. Tytuł artykułu: podtytuł artykułu. *Tytuł czasopisma (napisany kursywą, bez cudzysłowu)*, numer, s. (strony od – do).

Np.:

Feofanov, O.A., 1995. Współczesna reklama polityczna. *Aida Media*, nr 10, s. 5-6.

Boughton, J.M., 2002. The Brenton Woods proposal: an in depth look. *Political Science Quarterly*, vol. 42, iss. 6, pp. 564-578.

Lu, H., Miethe, T.D, 2002. Legal representation and criminal processing in China. *British Journal of Criminology*, vol.42, no. 2, pp. 267-280.

Artykuł w gazecie

Nazwisko autora, imię (lub pierwsza litera imienia/imion), rok wydania. Tytuł artykułu: podtytuł artykułu. *Tytuł gazety(napisany kursywą, bez cudzysłowu)*, data publikacji (dzień, miesiąc), numer (ale: nie jest obowiązkowy), s. (strony od – do).

Np.:

Makarenko, V., 2000. Szaleństwo w stylu ambient. *Gazeta Wyborcza*, 2-3 lutego, s.25.

2.1.3 Źródła elektroniczne:

Książka elektroniczna /e-book:

Nazwisko autora, Imię (lub pierwsza litera imienia/imion) lub nazwa instytucji sprawczej, rok wydania. *Tytuł książki: podtytuł (napisane kursywą)* [typ nośnika np. online, CD ROM]. Wydanie (tylko jeśli jest inne niż pierwsze). Miejsce wydania: nazwa wydawnictwa. Dostępny w: adres URL. [Dostęp: data]

Np.:

Christiansen, Donald, 1999. *Electronics engineers handbook* [CD-ROM]. 4 ed. New York: McGraw-Hill.

Fishman, R., 2005. *The rise and fall of suburbia* [online] Chester: Castle Press. Dostępny w: http://libweb.anglia.ac.uk/Digital_Library/E-books [Dostęp: 05.06.2005]

Department of Health, 2002. *National service framework for diabetes: Delivery strategy* [online]. London: Department of Health. Dostępny w: <http://www.dh.gov.uk/assetRoot/04/03/28/23/04032823.pdf> [Dostęp: 05.05.2007].

Artykuł w czasopiśmie elektronicznym:

Nazwisko autora, imię (lub pierwsza litera imienia/imion), rok wydania. Tytuł artykułu: podtytuł. *Tytuł czasopisma (napisany kursywą)* [online], numer, strony (o ile są podane). Dostępny w : adres URL. [Dostęp: data]

Np.:

Frederickson, B.L. 2000. Cultivating positive emotions to optimize health and well-being. *Prevention & Treatment* [online], vol. 3. Dostępny w: <http://journals.apa.prevention/volume3/pre003001a.html> [Dostęp: 11.12.2001].

Bobińska, M. 2002. Ryzykowny kurs. *Gazeta Prawna* [online], 22 marca, nr 105, s. 2. Dostępny w: <http://archiwum.infor.pl/gp/index.php?str=s&P180=I02.2002.105.0000020a> [Dostęp: 27.02.2003].

Christensen, P., 2004. The health-promoting family: A conceptual framework for future research. *Social Science and Medicine* [online], vol. 59, pp.223-243. Dostępny w: <http://www.sciencedirect.com/science/journal/02779536> [Dostęp: 05.05.2004].

Dokumenty z witryn internetowych - instytucji, organizacji lub osób prywatnych:

Nazwisko autora, Imię (lub pierwsza litera imienia/imion) lub nazwa instytucja sprawczej, rok wydania. Tytuł dokumentu lub kilka pierwszych słów (jeśli trudno ustalić tytuł, napisane kursywą) [typ nośnika, np. online]. Miejsce wydania (o ile można je ustalić): wydawca (o ile można ustalić). Dostępny w: adres URL. [Dostęp: data].

Np.:

National Centre for Social Research, 2006. *Qualitative research [online]*. London: National Centre for Social Research. Dostępny w: http://www.natcen.ac.uk/natcen/pages/hw_qualitative.htm [Dostęp: 11.07.2007].

Cross, P., Towle, K., 1996. *A guide to citing internet sources [online]*. Poole: Bournemouth University. Dostępny w: http://www.bournemouth.ac.uk/service-depts/lis/LIS_Pub/harvardstint.html [Dostęp:10.10.2014]

Opracowanie ze strony Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu:

http://www.biblioteka.ue.poznan.pl/index.php?go=bibliografia_w_systemie_harvardzkim

http://www.biblioteka.ue.poznan.pl/index.php?go=przykladowe_opisy_bibliograficzne

http://www.biblioteka.ue.poznan.pl/index.php?go=przypisy_w_systemie_harvardzkim